D·N
16/1 1949

Atombomben

Enligt vanliga beräkningar motsvarar en atombomb av den styrka som användes i Japan ungefär 2.000 ton bomber av ordinär beskaffenhet; för dessas befordran krävs omkring 400 bombplan. Detta innebär att den oerhörda ödeläggelse som anställdes i Tyskland år 1944 skulle ha kunnat åstadkommas med något hundratal atombomber. Men det nya stridsmedlets effektivitet är därmed inte tillräckligt framhävd. Atombomber skulle i ett framtida krig kunna sändas med fjärrstyrda vapen eller placeras av saboterer. Med all sannolikhet har de moderna atombomberna hundratals gånger större effekt än de mot Japan använda, varvid inte minst de radioaktiva verkningarna är av betydelse. En enda atombomb kan antas tillräcklig för att utplåna allt liv i ett,par medelstora svenska landskap eller i en amerikansk delstat.

En tendens att nedvärdera atombomben har från början framträtt i militära kretsar och har stimulerats av professor Blacketts i många hänseenden intressanta, men i väsentliga punkter missvisande framställning. Denna tendens kommer ofta till uttryck i satser som är självklart riktiga och likväl ägnade att ge en felaktig, förmildrad bild av det nya vapnets innebörd. Enklast uppnår man en viss suggestion genom att med energi framhäva tanken att atombomben inte bör underskattas, men heller inte överskattas. På samma nivå står Blacketts påpekande att mot mindre mål vanliga bomber är lika effektiva som atombomber; det är riktigt, lika riktigt som att det är onödigt att skjuta råttor med kanon. En liknande tankegång presterade den svenske överbefälhavaren för ett år sedan; atombombens verkan skilde sig, skrev han, i principen inte från vanliga bombers, skillnaden var blott kvantitativ. På föga högre plan står påståendet att man kan ordna med skydd för eller förflyttning av städernas invånare — ty en räddning efter denna linje motsvarar i kostnaden uppbyggandet av en rad nya städer och är ändå ytterligt osäker. I sin skrift "Se framåt" lyckas kapten von Vegesack, genom att driva hela denna genre till det yttersta, att göra den komisk.

I den nu föreliggande internationella situationen hör det till nedvärderingen av atombomben att förklara att USA inte kan besegra Ryssland blott med detta vapen. De ryska arméerna tågar in i Västeuropa och hör därigenom oåtkomliga, såvida inte USA vill atombomba sina allierade. "Inte ens förströelsen av alla Ryslands större städer skulle förminska Sovjetarméernas slagkraft förrän många månader gått till ända" skriver Blackett. Med samma rätt kan påstås att Ryslands totala förintande ej behöver hindra en rysk erövring av Europa. Men tror någon att en stat eller rättare en armé fortsätter att slåss under sådana förhållanden? Tror någon att Sverige skulle kämpa vidare om en fiende som prov på sin förmåga hade utplånat lät oss säga de fem största städerna och Skåne?

Varför rustar västmakterna på alla områden, om atomvapnet är tillräckligt för att säkerställa segern? Först och främst bör påpekas att man på många håll givit uttryck åt tvivel på det förnuftiga i denna allmänna upprustning; det vore klokare, säger man, att-helt lita till flyg och bomber. Men även för dem som är övertygade om atomvapnets avgörande kraft kan en sådan upprustning te sig nödvändig eller åtminstone motiverad. USA skulle, det framgår av hela den offentliga debatten, vilja komma fram till en militär organisation som säkrar dess överlägsenhet och därmed världsfreden utan atombombens hjälp. Just vapnets fruktansvärda natur gör att man om möjligt vill slippa använda det. Härtill kommer att mera ordinära militära aktioner blir förfordrade av att atombomben säkrar segern. Och slutligen: ett totalt förbud mot användning av atombomben ingår i den amerikanska politikens syften.

Att ett dylikt förbud inte kunnat genomföras beror på Ryslands vägran att gå med på internationell kontroll. Denna vägran är förklarig. Blackett påpekar att det är lätt att ta reda på förhållanden i USA som det för närvarande är omöjligt för främmande stater att få kännedom om i Ryssland; därför skulle Ryssland förlora på att en inspektion och kontroll anordnades. Han kunde ha tillagt att hela det ryska systemet står och faller med järnridån och sekretessen. De människor som räknar på att Ryssland skall öppna sina gränser för främlingar och därmed landet för insyn förstår inte att en sådan politik skulle innebära det ryska tyrannietts självmord.

För en demokrat vore det den grövsta skenhelighet att beklaga atombombens existens. Det är denna bomb i USA:s hand som gör att Västeuropa ännu är fritt, att Sverige inte är en rysk koloni. Men bombens existens gör också att kravet på en stabil organisation till fredens värn är mera tvingande och brännande än någonsin förr.

Karlstad och Washington

Varje försök att skapa klarhet kring det aktuella läget när det gäller förhållandet mellan USA och Norden sätter på vissa svårigheter. För de nordiska ländernas del föreligger endast andrahandsuppgifter om de preliminära planer som dryftats i avvaktan på det definitiva ställningstagande som enligt statsminister Gerhardsen skulle kunna väntas vid mötet i Köpenhamn, men som enligt utrikesminister Lange måste dröja till senare. När det sedan gäller att göra sig en riktig bild av den amerikanska politiken gentemot Norden tillkommer sig nya problem.

Karlstadsplanen bär onekligen den utspekulerade skrivbordsproduktens karaktäristiska drag. Särskilt uppmärksammad har med all rätt blivit kombinationen av en bestämmelse om amerikanska materielleveranser i fredstid med ett förbud mot varje avtal om bistånd i händelse av krig. En sådan kombination gör ett minst sagt egendomligt intryck. Intrycket blir snarast förstärkt av den klausul som lär ingå i planen och enligt vilken hjälp västerifrån och Riopakternas signatärmakter samt till stater gentemot vilka USA har särskilda, i Trumandoktrinen grundade förpliktelser, t. ex. Turkiet och Grekland. Innebörden av Mc Dermotts yttrande, särskilt med avseende på de nordiska länderna, utvecklas vidare i ett i dagens nummer infört telegram från Dagens Nyheters New York-korrespondent.

I det läge som nu föreligger kan det vara skäl att ställa två frågor. För det första: Vilken innebörd vill man för närvarande i USA förlägga Vandenberg-resolutionen med dess krav på amerikanskt stöd åt regionala sammanslutningar till fredens bevarande inom FN:s ram? Har det skärpta läget på krigsmaterielområdet förmått en ändring också av resolutionens bestämmelser? För det andra: Är det rimligt att de nordiska länderna skall avvisa leveranser av amerikanskt krigsmaterial av den orsaken att dylika leveranser inte kan erhållas utan ett löfte om en mera omfattande och mera effektiv insats från USA:s sida?

Regeringen vill bromsa avbetalningshandeln

som ett led i den allmänna kreditbegränsningen på administrativ väg. Utan tvivel finns åtskilligt av de umbärliga kreditsfärerna just inom avbetalningssektorn, men man får därför inte glömma bort att den inrymmer värdefulla element av social självhjälp, exempelvis vid bildandet av nya hem, vid anskaffning av arbetsredskap och för köp av hushållsmaskiner som bristen på arbetskraft gjort oumbärliga även för husmödrar som inte har råd att köpa dem kontant. Dessa omständigheter måste beaktas vid utredningen. Om den inriktas på att sanera avbetalningshandeln och dämpa den köplust för mer eller mindre utpräglade lyxföremål som befordras genom låga kontantinsatser, kan man nå resultat genom att göra panträtten i de sålda varorna mindre förmånlig än nu för säljarna. Det starkaste motivet till ökade avbetalningsaffärer, nämligen att folk i inflationstider räknar med att få saker billigare genom att köpa först och spara sedan, blir antagligen ännu starkare genom en onyanserad förbudslagstiftning.

PRESSGRANNAR

De ryska arbetarnas direkta inflytande på fackföreningsrörelsens angelägenheter är mycket mindre än de svenskas, framhäller Aftontidningen (s), närmast med stöd av rapporter från en norsk LO-delegation. Ännu mindre har de ryska arbetarna att säga till om när det gäller lönerna:

Kollektivavtalen, som träffas av de lokala organisationerna, innehåller, att arbetarna ska uppgifva eller överstyrfta produktionsplanen och ansträngs sig för att öka produktionen. Föreslaget förpliktar sig till att uppgifva bestämda löneviilkor samt till vissa sociala och kulturella åtgärder. Kollektivavtalen ska godkännas av förbundsstyrelserna och av vederbörande ministerium. Kan enighet inte träffas på den vägen går frågan till LO:s högsta ledning, centrala fackföreningsrådet, som avgör tvisten med bindande verkan. Det ligger vårt eget reformistiska och regeringstrogna LO i lä när det gäller makt och inflytande.

Lönesystemet är byggt på individuella ackord, vartill kommer premiering. En arbetsprestation på 100 procent över normen kan medföra ett lönetillägg på 150 procent. Detta premieringssystem är mycket längt drivet och medför stora olikheter i lönehänseende:

I ett företag där medellönen var 800 rubler per månad förekom månadsförtjänster på 10.000—14.000 rubler. Arbetsledarna ma procentuella tillägg på ner produktionen och arbetslakten — i Sverige sägas vi betsen — ökar. Denna lönesystem den ryska fackföreningsrörelsen inte inverka på.

Delegationen besökte en av de omfattande skördemaskinstationerna, ta fall sanatorielasten Sotaji ajo tiimmars flygresa från Moskva. Det var vårordnat, drivits flott, billigt och bra. Men hälsostationerna kan ta mot 312.000 besökare per säsong och semesterhemmen omkring en miljon. Det ryska LO har 27 miljoner medlemmar blir det för varje medlem ett besök på en sjukanläggning vart 50:e år och på semesterhemmen vart 25:e. Delegationen har det intrycket att dessa anläggningar är öppna endast för den mest vårdofulla arbetaren, ävs. ledande arbetare, arbetsledare och veteranskapten. Inte för de tjuka och de arbetade. Semestern i övrigt är vanligen 12 arbetsdagar. Precis som i det kapitalistiskt land. Tillsammans med de sociala åtgärderna tjänar omsättningsökningen — även — det visst syfte: att knyta de anställda kvar vid ett bestämt företag.

Den norska delegationen besökte bara städer, inte landsbygden. Slutsatsen blir att om den norska levnadsstandarden sättes till 100, kan den ryska inte sättas högre än till omkring 60.

Det är bara en avledningsmanöver att folkpartiet förklarar sig intresserat av en utredning om levnadskostnaderna, påstår tidningen Östgöten (s). Man "försöker mota Olle i grind" — så enkelt är det:

Hr Ohlin och Bergvall yrkar i en motion en ingående utredning om möjligheterna att åstadkomma en rättvisande, realistisk och kontrollerbar redovisning av ombytskostnaden och kostnaderna för valproppagandan. För bra för att vara sant — den reflexion man omedelbart gjorde inför denna snabbt exekverade framstöt. När man ser de av motiveringen finner man också att reflexionen var i hög grad berättigad. Motionärerna nöjer sig nämligen med eller, om man så vill, begränsar sig till ett utanverk. Det väsentliga förbigås.

Från socialdemokratiskt håll understräks i höstas att det är ett demokratiskt rentigheskrav att allmänheten får veta vem som finansiellt står bakom ett parti; om det är enbart medlemsmarna, en viss kategori av sympatisörer eller andra krafter, som kan tänkas direkt eller indirekt ha intresse av om det eller det partiet kommer till makten. Har partiet nu skyndat att säga a bör det också vara med om att säga b. Eller var det inte meningen?

Socialdemokraterna har sitt egetalfabet som de följer — och det gör inte ena ella av dem. Aftontidningen (s) har redan anmält reservation, och Smålands Folkblad (s) yttrar:

Vi är inte övertygade om att så mycket skulle vara vunnet med en lagstiftning som lade partierna att redovisa även sina inkomstkällor. Visserligen kan det vara av allmänt intresse att veta vilkenslag det är eller om de olika partiernas finansiärer, men dels kan principiella invändningar mot en sådan lagstiftning göras — det är inte helt sympatiskt att den, som vill skänka pengar till det parti, vars politik han gillar, skall behöva skylta offentligt — och dels tvivlar vi på att man kan skriva sådana lagar i detta hänseende att det inte blir kryphål. Men skall det lagstiftas i ärendet, så bör man ta steget fullt ut. Att bara redovisa kostnaderna men förfarande lätt inkomstkällorna vara hemliga är meningslöst. Det blir bara mera krångel utan vettig mening.

Logiken är inte oantastlig. Varför skall det vara nödvändigt att utstrikta kontrollsystemet till att gost som är principiellt oegentligt och praktiskt ineffektivt bara därför att man vill genomföra en nytt ty och verksam kontroll? Skall det lagstiftas, så bör det ske med förmuft — inte medvetet oförnuftigt.

Svenskt deltagande i en isolerad skandinavisk alliansa skulle automatiskt drivs Sverige in i krigets fördta stund, om vi i samma ögonblick som Danmark invaderades av ryssarna. Om man skall ta fasta på regeringens optimistiska tro om risk ern för Sverige vid ett nytt krigsutbrott, måste man så fast — betonar Smålands-Posten (h) — att ett svenskt deltagande i en nordisk försvarsalliansa endast kan vara berättigat om Sverige under alla förhållanden vill hjälpa sina grannar militärt — hjälpa dem även om man tror att Sveriges neutralitet inte blir kränkt:

Emellertid kunde självfallet en anslutning av Sverige (den i vissa avseenden starkaste militära makt faktorn på Europas fastland väster om järnridån) till den västerländska samlingen bli ett kraftigt bidrag till dennas primära syfte: att för Sovjetunionen demonstrera en så stor västerländsk beslutsamhet om solidaritet för försvaret av frihetens domäner, att männen i Kreml avstår från att gripa till vapen. En isolerad nordisk försvarsalliansa utgör därmot ett sprunerligen ringa bidrag till den stora samlingen för fredens bevarande. Ryssarna avstår t. ex. inte från att dekuppera Danmark bara därför att detta lovats hjälp från Sverige.

En helt isolerad nordisk försvarsalliansa eller bistånd:pakt är det sämsta av de tre alternativen för svensk utrikespolitik. Bättre är då hr Undéns forna tanke om fortsatt svensk isolering. Men om man vill, att Sverige skall göra en insats i ärbetet för fredens bevarande, är nog det tredje alternativet (deltagande i en Västerlandets samling mot fasran från öster) att föredra. Det är det vill om man kan hoppas på att samlingen blir allmän. Detta alternativ har både risker och fördelar. Projektet med isolerad nordisk allians har enbart risker.

Andra högertidningar tiger som graven.

Arbetsmarknadsstyrelsen har medtagit det arbetet med att för positetyrelsens räkning upprätta en provsorisk byggnad i tre våningar på tomten nr 11 i kvarteret Blåsinstrumentet i Stockholm får påbörjas omedelbart.

VETENSKAP ELLER MYSTIK?

TOYNBEES HISTORIEFILOSOFI

PROFESSOR Arnold Toynbee (född 1889) blev år 1925, efter att ha varit lektor samtidigt bland annat som docent och professor i grekiska, forskningsexpert i Englands utrikespolitiska institut (Chatham house) och har som sådan främst blivit känd genom sina utomordentligt sakkunniga, ej djärva historiska jämförelser kännetecknade översikter i tidskriften Survey of International Affairs. Under åren före världskriget började Toynbee utge ett väldigt historiefilosofiskt arbete "A Study of Civilization". Sex volymer på tillsammans omkring 3.000 sidor utkom 1934—1939; de sista delarna av verket väntas bli färdiga inom de närmaste åren. Är 1946 publicerades emellertid sammanfattning av 600 sidor av de redan utgivna delarna; detta sammandrag hade utarbetats av D. C. Somervell, som var genomsynt och godkänt av Toynbee. Vidare har Toynbee sjalv utgivit en samling uppsatser, "Civilization on Trial" (1948), som i viktiga hänseenden belyser och kompletterar "A Study of History".

Arnold Toynbee.

Denna iakttagelse ger oss, skriver Toynbee, en ledtråd till tolkning av begreppet kultur. En kultur är helt enkelt "den minsta enheten för historiskt studium som man kommer till då man söker förstå att egetlands historia". Från denna utgångspunkt kan vi i samstämmiga "minst" fem kulturer; den västliga kristendomens kultur, den ortodoxa kristna kulturen i Ryssland och sydöstra Europa, islamkulturen, de hinduiska och ostasiatiska kulturerna. I det föreliggande verket behandlas hos vilka kulturer spåras.

Principiellt är intet att invända mot sjalva detta sätt att ta upp problemet. Toynbee tycks använda ordet kultur med samma rent pragmatiska eller pedagogiska syfte som är vanligt i historieforskning liksväl som i populär framställning: man talar om kulturer, om historiska skeden, om samhällsklasser osv., men har klart för sig att det här blott är fråga om för skildringen nödvändiga hjälpbegrepp; man skiljer mellan medeltid och nyare tid för att markera vissa olikheter, inte i tro på att dessa skeden bildar slutna enheter eller organismer. Men Toynbee drivet den i och för sig rimliga synpunkten med en godtycklighet som ger oss en aning om vad som kommas skall. Ty det finns uppenbarligen inte någon möjlighet att på tanken om förstlende av det egna landets historia bygga upp den nyssnämnda indelningen i fem samtida kulturer. Hur kan England i samtiden "förstå" utan kännedom om dess besittningar och dominions i Asien och Afrika? Hur kan USA förstås utan dess relationer till Japan och Kina? I själva verket är det tydligt att den för förståsnade av det egna landets historia nödvändiga kunskapen snabbt förändras och än omfattar det ena landet, än det andra. Visserligen har, för att ta det först nämnda exemplet, kolonierna roll för den engelska industrialismen ofta övertdrivits, men ingen vill väl dock påstå att Indien kan utesluta ur en skildring av denna industrialism. Eller hur skall, för att ta upp ett annat av Toynbees exempel, den moderna demokratins uppkomst i England, Frankrike och USA kunna förstås utan kännedom om de antika förebilder som ständigt återcyoades? Hela Toynbees bevisning är oroande: han betonar med stor skärpa att vetenskapen inte kan, han måste veta något om Frankrike, men går förbi den sata han från sina utgångspunkter behöver bevisa, nämligen att den som vill studera England inte behöver veta något om Indien.

Hittills har likväl Toynbee följt det sunda förnuftets linje, även om det är ett sunt förnuft på avvägar. Men inom kort förändras helt perspektivet. Under skildringen av kulturerna undergår dessa en förvandling. Från att vara en smula konstigt använda hjälpbegrepp blir de ett slags varelser med egna syften och krafter, inte olika Hegels folkandar eller den Spenglerska spekulationens övermänskliga visionen. En ny definition på kultur ersätter den ursprungliga. Alla kulturer är "representanter för en bestämd art av vetenskapliga fenomen" — det vet vi sedan tidigt i denna bok om vad gudstron kan uträtta i hopplösa fall utgör en samling dokument av verkligheten värda att studeras av skeptiker och troende.

Milana levnadshistoria skildras i

CLARENCE W. HALL
Ur djupen
Häft. 3:—, inb. 7:25.

I bokhandeln eller från **Frälsningsarméns Högkvarter** Östermalmsgatan 71, Stockholm.

Ateljévisningar på Konstens vecka

Huvudstadsrådet Johan Nordenfelk, ordförande i Konstföreningen, till vänster, och professor Carl Fridh.

I senaste kommelijen fick Sveriges allmänna konstförenings expeditionen **tillstånd att ordna det varulottet som kommer att hålla till en av Konstens veckas stora attraktioner. Försäljningen beräknas kunna sätta i gång över hela landet omkring 1 februari — själva "veckan" kommer först 5—13 mars. Till attraktionerna då hör visning av kända konstnärers ateljéer.**

— Lotteriets behållning går helt och odelat till den fond för sjuka och gamla konstnärer som för 12 år sedan under namnet Konstnärernas hjälpfond tillades med starkt stöd av prins Eugen. I dagarna utsänds genom Konstföreningen en vädjan till ledande industrier och andra om bidrag såväl i form av vinster till lotteriet som kontanta medel till hjälpfonden, säger huvudstadsrådet Johan Nordenfelk, ordförande i Konstföreningen, som är "veckans" initiativtagare. "Konsten ger — go åt konsten!" har också blivit det slagord som vi tagit upp i samband med Konstens vecka.

SPORTENS LILLE JÄTTE

Nu för tiden hör det till allmänbildningen att känna till idrott. Idrottskunsig är den som läst **"SPORTENS LILLE JÄTTE"**. Denna aktuella och innehållsrika uppslagsbok, skriven av landets bästa sportskribenter, innehåller allt som kan önskas i alla sportgrenar, historik, regler, märkesprov, rekord, biografier, träningsråd m. m. "Ingen mätta på materialets rikedom", skriver *Mr Jones* i AB. "Färgrik och spännande", säger *Edvin Wide* i M. T. 1.200 sidor. Rikt illustr.

Sänd kupongen — ej pengar — i dag!

Till ..... bokhandel eller NATUR och KULTUR, Stockholm 7a. Undertecknad beställer för omedelbar leverans ..... ex. "Lille Jätten", 21:—, att sändas mot postförskott plus porto
att betalas med 5:— kr. i mån. (Boken blir min egendom först sedan den skubbetalts).
(Stryk det som ej önskas).
Namn: .....
Adress: .....

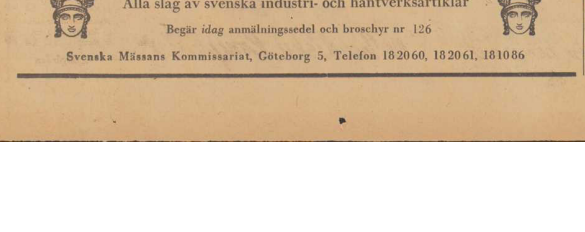

TRETTIOANDRA SVENSKA MÄSSAN

Riksvarumässan - Exportvarumässan - Göteborg 21-29 maj

Alla slag av svenska industri- och hantverksartiklar

Begär *idag* anmälningssedel och broschyr nr 126

Svenska Mässans Kommissariat, Göteborg 5, Telefon 182060, 182061, 181086

Hörde Ni

Lennart Danuks reportage på fredagskvällen från "de glömda männens gata" — Bowery Street i New York?

H. F. MILANS
författaren till den nyss utkomna

Gud vid avskummets gata

Häft. 4:25, inb. 6:75.

förde i flera år en hopplös existens vid denna gata. Uppgräftad blev han en av de ivrigaste räddningsarbetarna där. Hans bok om vad gudstron kan uträtta i hopplösa fall utgör en samling dokument av verklighetens värda att studeras av skeptiker och troende.

Milana levnadshistoria skildras i

CLARENCE W. HALL
Ur djupen
Häft. 3:—, inb. 7:25.

I bokhandeln eller från **Frälsningsarméns Högkvarter** Östermalmsgatan 71, Stockholm.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.